

SAMMEN OM DEN RETTE INDSATS

SOCIALPÆDAGOGERNES PRAKSIS OG POLITIK
PÅ BØRNE- OG UNGEOMRÅDET

FORORD

I disse år oplever vi et paradigmeskift på børne- og ungeområdet, hvor mange kommuner omlægger indsatsen, ofte inspireret af Herning-modellen.

Herning-modellen, som den i de fleste socialfaglige munde kaldes, er en svensk inspireret model, der har til formål at sikre udsatte børn og unge en bedre vej til en mere selvhjulpent tilværelse. Bagtæppet er et normaliserings- og hverdagslivsperspektiv, hvor indsatsen omkring de udsatte børn og unge sker med udgangspunkt i, at disse børn og unge skal have mindst mulig indgribende indsats med tæt inddragelse af familie og netværk.

Mange kommuner har implementeret modellen med en indsatsstrappe med fem trin. De fem trin udgør forebyggelse, hjemmebaserede indsatser, anbringelse i slægt eller netværk, anbringelse i forskellige typer af familiepleje samt anbringelse i døgninstitutionstilbud.

Når Herning-modellen, Sveriges-modellen, 'Tæt på familien', eller hvad de enkelte kommuner har valgt at kalde netop deres udgave, implementeres, er det helt afgørende, at disse modeller indeholder en indsatsstrappe, der kan bære.

Og her står vi på mange områder ved en skillevej i forhold til udsatte børn og deres familier. Vi kan vælge at satse på dem, eller vi kan vælge at lade være. Vi kan vælge at satse på en bæredygtig indsatsstrappe, eller vi kan vælge at lade være. Så enkelt er det. Vi er i Socialpædagogerne selvfølgelig helt overbeviste om, at vi skal satse med alt, hvad vi har. Og det skal vi gøre sammen. Sammen med andre fagfolk, familie og netværk, politikere, civilsamfundet og erhvervslivet. Og ikke mindst sammen med de udsatte børn og unge, det hele handler om.

For det hele hænger sammen, og vi er helt enige med Einstein i, at vi ikke løser vores problemer ved at tænke på samme måde, som da vi skabte dem. Derfor må vi tænke anderledes og derfor må begrebet indsats på det sociale område gerne være og blive det, som ligger i ordet - en satsning.

Udsatte børn og deres familier lider på mange forskellige måder og niveauer, og vi skal turde satse på dem. Ikke kun i kroner og ører, men i vilje til at turde tænke anderledes, helhedsorienteret og innovativt. Vi skal som fagfolk og politikere omkring dem turde se deres behov og ønsker med nye briller og forsøge at lade deres udfordringer på et område indgå som løsninger på andre.

Vi har derfor ladet indsatsstrappen være den centrale del af denne publikation, hvor vi på hvert trin vil præsentere nogle udfordringer og nogle mulige veje at gå. Hverken udfordringer eller de mulige veje er udtømmende, for det er netop i nuværende og fremtidige partnerskaber, vi skal arbejde for at skabe de rigtige indsatser. Vi skal skabe indsatser, der gør en forskel. Ikke kun for de børn og deres familier, der skal have indsatsen, men for den helhed de indgår i.

Vi vil også gerne med publikationen sætte ord, liv og billeder på indsatsstrappen. Hvem er de mennesker, der hver dag støtter og hjælper udsatte børn og deres familier på de enkelte trin? Vi er meget stolte af vores fem praksisambasadorer, som har takket ja til, her på disse sider, at give os et indblik i deres faglige hverdag på indsatsstrappen.

VI ER KLAR

39.000 Socialpædagoger og plejefamilier, der hver dag tilbringer millioner af timer blandt udsatte børn og deres familier er klar til at sikre og ikke mindst udvikle bæredygtige indsatser.

Men de er ikke de eneste. 39.000 socialpædagoger og plejefamilier, der hver dag tilbringer millioner af timer blandt udsatte er klar til at sikre og ikke mindst udvikle nye bæredygtige indsatser.

God læselyst.

Verne Pedersen
Forbunds næstformand
Politisk ansvarlig for børne- og ungeområdet

Foto: Thomas Priskorn

EN BÆREDYGTIG INDSATSTRAPPE

Publikationen her er struktureret efter indsatsstappen og du kan på de følgende sider blive klogere på faktuelle forhold på børne- og ungeområdet. Du kan også blive klogere på Socialpædagogernes politiske ønsker og faglige bud på udvikling af de enkelte trin eller områder. Sidst men ikke mindst, så har vi den glæde at præsentere fem fantastiske medlemmer, der alle er med til at sikre en bæredygtig indsatsstappe.

1

FOREBYGGELSE
SIDE 6

2

HJEMMEBASEREDE
INDSATSER
SIDE 12

3

ANBRINGELSE
I SLÆGTS- OG
NETVÆRKSPLEJE

SIDE 16

4

ANBRINGELSE I
FAMILIEPLEJE

SIDE 20

5

ANBRINGELSE I
DØGNTILBUD

SIDE 26

1 FOREBYGGELSE

En bæredygtig indsatsstrappe er i høj grad afhængig af, at alle trin kan bære. Forebyggelse er mange ting. Det kan være almen rådgivning om udvikling og trivsel, økonomisk støtte til fritidsaktiviteter, netværks- og samtalegrupper og mere specialiserede tilbud som eksempelvis individuel familiebehandling.

CA. 4 %

af alle børn og unge i alderen 0-22 år modtog i 2014 en foranstaltning. Der kan være tale om en forebyggende person- eller familierettet foranstaltning eller en anbringelse uden for hjemmet.¹

Tidlig indsats står som et meget centralt begreb i samtlige nye paradigmer på det sociale område. Det gælder i høj grad også i forhold til udsatte børn og unge. Ikke mindst takket være den amerikanske økonom James Heckman har vi fået understreget, at sociale investeringer betaler sig både økonomisk og menneskeligt. Han har påvist forrentningspotentialet i sociale indsatser og ikke mindst, at afkastets størrelse i meget stor grad afhænger af tidspunktet, der sættes ind. Jo før, jo bedre.

En stor udfordring på børne- og ungeområdet er den store variation. Der er en stor forskel på, hvorledes kommunerne forebygger, anbringer og sammensætter en indsatsstrappe. De store forskelle dækker ikke kun over kommunernes socio-demografiske vilkår, men også over valg og prioriteringer.

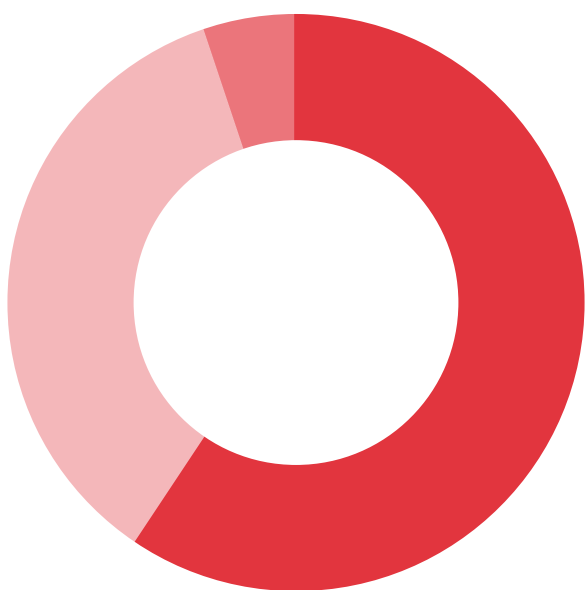
STOR KOMMUNAL VARIATION

Der er stor variation i de sociale udgifter pr. indbygger. De sociale udgifter på børne- og ungeområdet varierer mellem 5.000 og 15.000 kr. pr. person i alderen 0-22 år.²

Der er ca. 57.000 udsatte børn og unge i Danmark.³

UDGIFTER TIL UDSATTE BØRN OG UNGE FORDELT PÅ FORANSTALTNINGER¹

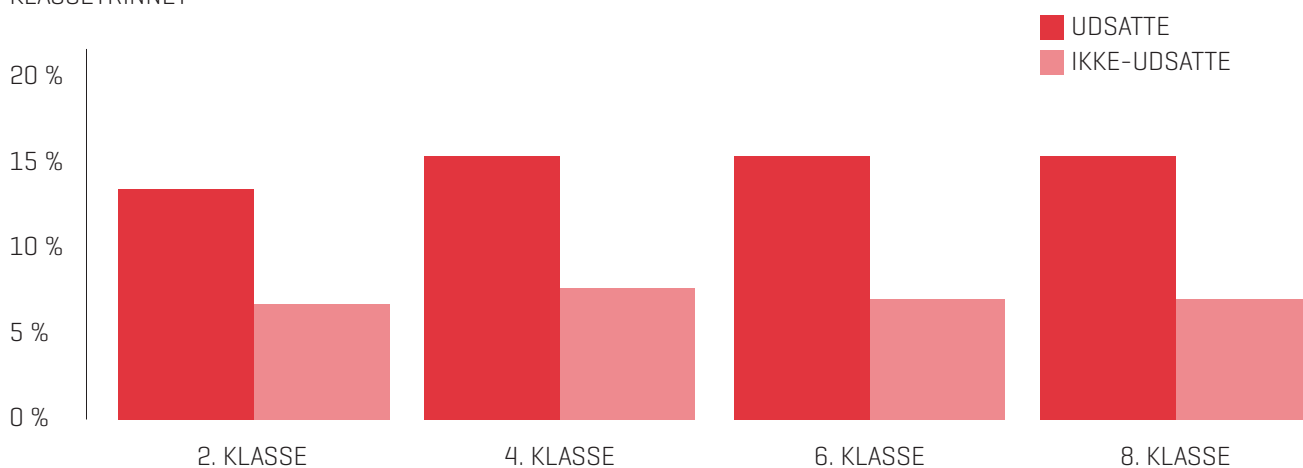
- Særlige dagtilbud og særlige klubber 0.9 mia. kr.
- Forebyggende foranstaltninger 5.0 mia. kr.
- Anbringelser 9.0 mia. kr.

TIDLIG

indsats er ikke så tidlig. Godt halvdelen er mellem 12 og 17 år, når de modtager første foranstaltning, mens knap en fjerdedel er mellem 0 og 5 år.²

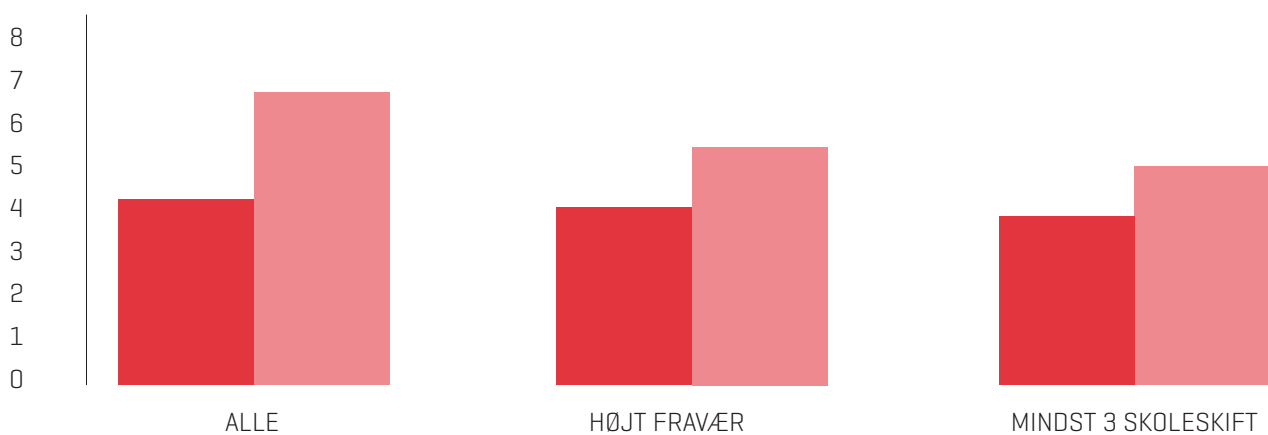
ELEVER MED MINDRE GOD TRIVSEL PÅ FORSKELLIGE KLASSETRIN, 2015²

PCT. AF ELEVER PÅ KLASSETRINNET

GENNEMSNIT VED FOLKESKOLENS 9. KLASSE AFGANGSPRØVE, 2014²

KARAKTERGENNEMSNIT

KILDE 1 og 2: Socialpolitisk Redegørelse, Social- og Indenrigsministeriet, 2016

SOCIAL- PÆDAGOGERNE MENER

PRIORITER SOCIALPÆDAGOGISK EKSPERTISE I ALMENOMRÅDET

Det sker allerede i mange kommuner, men vi appellerer til et fælles arbejde for, at den mindre indgribende socialpædagogiske støtte sikres i langt flere sammenhænge og på langt flere niveauer, end tilfældet er i dag. Vi vil meget gerne bidrage med endnu mere socialpædagogisk ekspertise på dagområdet og i de miljøer, hvor udsatte drenge og piger færdes.

STYRKET SOCIALPÆDAGOGISK FOKUS I UDDANNELSESSAMMENHÆNGE

Hvis vi skal sikre indsatser, der virker, så er folkeskolen og erhvervs- og ungdomsuddannelserne relevante områder for massive socialfaglige investeringer. Vi ved, at mislykket skolegang er den stærkeste risikofaktor for udsatte børns udvikling. Derfor bør udsatte børns læring understøttes i langt højere grad end tilfældet er i dag. Vi ser derfor gerne langt flere socialpædagoger ude på uddannelsesstederne i tæt samspil med andre professionelle, familie og netværk. Trivsel, motivation og læring er hinandens forudsætninger og endnu større fokus på dette er en nødvendighed i udviklingen af fremtidens indsatser.

STØRRE FOKUS PÅ FAMILIENS ROLLE OG FÆLLESSKABETS BETYDNING

Der vil i fremtiden være langt større fokus på familiens og fællesskabets rolle. Forældre spiller en afgørende rolle for deres børns trivsel og udvikling. I en fremtid, hvor færre børn anbringes, vil det blive afgørende for disse børn, at

hele familien sikres massiv socialpædagogisk støtte i de tilfælde, hvor man har vurderet, at en anbringelse kan undgås. Der er heller ingen tvivl om, at netværk spiller en afgørende rolle i forebyggelse af udsathed. Der bør derfor på alle niveauer arbejdes for at styrke og facilitere netværk og fællesskab.

INDDRAG BØRNENES STEMME

I forhold til udviklingen af nye tilbudsvifter og nye forebyggende indsatser arbejder Socialpædagerne for, at børnenes stemme i endnu højere grad bliver hørt. For vi er sikre på, at vi, ved at lytte ekstra grundigt, kan få endnu flere indsatser, der virker. Mange af disse drenge og piger har flerdimensionelle problemstillinger, som kun løses ved at lytte til børnene og deres familier.

RETSSIKKERHED I ALLE INDSATSER

Vi mener, at retssikkerheden i alle indsatser skal være meget højt prioriteret. Uanset hvor indgribende en indsats er, så er transparens og retssikkerhed altid afgørende faktorer, der skal tages i ed. Forebyggelsesparagraffen, § 11, som kan iværksættes uden børnefaglig undersøgelse eller handleplan, vokser i omfang og vi ser nødt, at den benyttes som hurtigste og billigste vej igennem sager. Sådan er den ikke tiltænkt. Vi bliver nødt til at kunne monitorere, hvad vi tilbyder børnene og holde øje med om det virker. Og her er børnesamtaler og handleplaner et vigtigt redskab til at sikre en indsats, der tilgodeser udsatte børns individuelle behov.

PORTRÆT

BERIT LYKKEGÅRD HELLESØE, FAMILIEHUSET KLØVERGÅRDEN, HJØRRING

FAGLIGHED, FÆLLESSKAB OG FORSKELLE

I tolv år har Berit Lykkegård Hellesøe været tilknyttet Familiehuset Kløvergården, hvor familier med børn og unge kan få støtte. Hun oplever, at nøglen til at motivere de unge er et stærkt kollegialt sammenhold, de forskellige fagligheder og fokus på relationer.

Tag endelig ikke fejl af, hvad flødeboller på græs kan gøre. De kan nemlig have afgørende betydning for at udvikle forholdet mellem far og søn - det viser Berits historie om en ung dreng, som havde svært ved at blive guidet af sine forældre.

“Først fik drengen og forældrene lov at sætte ord på, hvorfor de var her, men så stoppede snakken også. Herefter placerede vi faren på sidelinjen som betragter og lod en - for drengen ukendt - mor guide ham gennem en bane, hvor han skulle smadre så mange flødeboller som muligt med sine fødder. Efter øvelsen kunne drengen selv sætte ord på, hvor vigtigt det var, at moren var tydelig, at hun bevarede roen, og at hun brugte konkrete begreber som højre og venstre. Gennem flødebolleøvelsen fik han erfaring med at blive styret af en voksen, og samtidig kunne hans far se, at sønnen var i stand til at modtage en besked og acceptere et krav, der blev stillet.”

Kløvergården har mange forskellige tilbud, der strækker sig fra de helt korte forløb med tre samtaler til PMTO-forløb og gruppetilbud for unge

og deres familier. Her stilles intet krav om diagnose for, at en ung får lov at modtage hjælp fra Kløvergården.

“De centrale udfordringer er ofte, at familien har et forskudt hierarki, hvor mor og far ikke evner at sætte grænser, ikke evner at drive den unge i skole - og at familien herigennem oplever et skred. Måske får den unge ikke dækket sine behov og savner forældreguidning - og dermed mister den unge fornemmelsen for, hvad der er rigtigt og forkert i en dagligdag.”

NU GIDER VI KRAFTEDEME IKKE MERE SNAK

For bare syv år siden så tingene noget anderledes ud på Kløvergården, end det gør i dag. Dengang var det mere reglen end undtagelsen, at Berit og hendes kollegaer blev mødt med fingeren, når de kom ud på skolerne. For som de unge sagde: Nu gider vi kraftedeme ikke mere snak. I dag har man en helt anden bred vifte af gruppetilbud, og de unge kastes ud i konkrete handlinger og øvelser, der gør dem i stand til at reflektere over egen og andres adfærd.

“Vi kunne se, at der tit opstod en brist, når forældre gik til deres børn rent kognitivt med en masse moral og formaninger. Vi prøver at hjælpe de unge til disse adfærdsrefleksioner ved at gøre dem sanselige og billedlige.”

Et helt konkret eksempel på et værktøj, Berit og hendes kolleger anvender, er forældrepyramiden. Den er inddelt i tre plan, der forholder sig til barnets beskyttelse og stimuli. Nederste plan

indikerer, det lille barn som er 100 pct. afhængig af omgivelsernes beskyttelse i forhold til at tilgodese basale behov. Midterste plan illustrerer den unge med medansvar og medbestemmelse - og det øverste er den voksne, der har fuld bestemmelsesret og ansvar. Ud fra pyramiden øver den unge sig i at blive selvstændig og styrke sine argumentationer.

“Helt konkret lavede jeg en dag en pyramide ud af tape på gulvet. Jeg sagde så til en ung fyr: Hvor hører du til i den her trekant? Han svarede: ‘Jeg hænger fandeme ude på den anden side af væggen’. Med sådan et svar er det jo tydeligt også for drengen selv, at der er noget at tage fat på.”

LADER DE UNGE SELV REFLEKTERE

På Kløvergården indgår de unge og familierne i grupper, og ifølge Berit er fordelene ved de grupper, at når et barn og en forælder har fået skabt en meget konfliktfyldt kommunikation, løsner det op at sætte dem sammen med andre familier. I grupperne tildeles de unge forskellige roller og positioner, og det foregår på tværs af familierne.

“En af grundene til, at vi lykkes så godt med de her grupper, er, at vi arbejder på tværs af fag - og at vi med hver vores faglige bagage giver et godt afsæt for at motivere de unge. Selv oplever jeg et stærkt kollegialt match med min gruppeleder kollega, Margrethe Stenild - vi er gode til at bruge hinandens til fordel for dem, vi arbejder med.”

Mange af de unge hos Berit er ofte udfordret i forhold til skolegang og det kan derfor undre, at de hver gang dukker op til aftaler med Berit. Men det handler i høj grad om, at hun skaber forudsigelige rammer og en tydelig dagsorden.

”Desuden forsøger jeg at skabe en spejling og sige til den unge: ’Jeg kan se, du gør sådan og sådan med din krop, og jeg får en tanke om, at du er ked af det. Men det ved jeg ikke, måske vil du fortælle mig det engang...’ Det vil sige, at jeg afkoder dem, jeg italesætter mine lagttagelser, og lader de unge selv reflektere.”

LÅNER DEM MIN LAVE PULS

Udgangspunktet i Berits arbejde ligger i at kunne sætte sig i den andens sted og forstå den andens perspektiv. For der findes ingen sandhed om, hvad der er den mest rigtige måde at være menneske på. Kun den sandhed, at ethvert menneske har ret til og bør opleve sig hørt og forstået! Et eksempel på, at Berit formår at sætte sig i den andens perspektiv, handler om en pige, der indgik i en gruppe af unge med psykiske lidelser og fysiske symptomer som hjertebanken, svedture og mundvand.

”Hvis hun nu får nogle af de symptomer, så er det vigtigt, at jeg kan læse hende – og stille og roligt kan gå over og spørge, om hun har brug for en pause. På den måde får jeg også fysisk kontakt med

hende, hvilket kan være et stort plus. Jeg siger gerne, at jeg låner dem mit nervesystem – og det er fordi, jeg rører ved dem fysisk og giver dem ro, når de har uro eller angst. Jeg låner dem så at sige min lave puls!”

TÆNKER I HELHEDER

Berit oplever en glæde ved, at hendes felt er blevet mere helhedsorienteret. Hun tror, at mennesket udvikler sig ved at interagere og gøre noget sammen med andre. Når hun kigger tilbage på tidligere tiders fokus på den individuelle samtale, beskriver hun det som begrænsende, at tænkehjernen og det kognitive refleksionsniveau fyldte så meget. I grupper bliver det hele mere sanseligt, og følehjernen får plads i en ”tango” med refleksion/tænkehjernen. Falder talen på det øgede fokus på at intervenere, ryster Berit definitionen ud af sin faste form. Hun mener, at det ligeså handler om at facilitere.

”Selvfølgelig skal vi intervenere, og det gør vi med vores ungegrupper og vores forløb, for en af de fornemteste opgaver er at få dem til at gå ind i en aktiv proces, når noget er vanskeligt – for de skal jo kunne gå selv på et tidspunkt. Vi skal gøre det synligt, hvad hjælpen består i, og hvor den kommer fra. At den kan komme fra andre unge eller en tilfældig voksen i en gruppe hjælper til, at det ikke virker så langt at række ud, når man er i skolesystemet, og så har jeg som socialpædagog gjort et godt stykke arbejde.”

BERIT LYKKEGÅRD HELLESØE, 42 ÅR, FAMILIEBEHANDLER PÅ KLØVERGÅRDEN

SOSU ASSISTENT, SOCIALPÆDAGOG, DIPLOMUDDANNELSE I PSYKOLOGI

FAMILIEHUSET KLØVERGÅRDEN ER ET TILBUD, DER VISITERES TIL VIA BØRNEFAMILIEOMRÅDETS MYNDIGHED – OG HUSET TILBYDER EN BRED VIFTE AF FOREBYGGENDE TILBUD TIL GRAVIDE OG TIL FAMILIER MED BØRN OG UNGE I ALDEREN 0-18 ÅR I HJØRRING KOMMUNE, DER I EN PERIODE HAR BEHOV FOR STØTTE

KLØVERGÅRDEN ARBEJDER SAMMEN MED ANDRE FAGGRUPPER OMKRING FOREBYGGENDE INDSATSER OG BEHANDLING

HJEMME- BASEREDE INDSATSER

Hjemmebaserede indsats er indsats målrettet børn, unge og familier i deres eget hjem. Det kan være familiebehandling målrettet hele familien, støtte-kontaktpersoner til både børn og forældre, efterværn til tidligere anbragte unge og andre former for personrettet støtte eller behandling. Fælles for disse er, at det er borgerens eget miljø, der er indsatsstedet.

Støtte i eget hjem er en indsats, som også i fremtiden forventes at vokse i omfang, da mindst mulig indgriben og fokus på nærmiljø, netværk og familie spiller en stadig stigende rolle. I et investeringsperspektiv har denne indsats derfor også et stort potentiale i forhold til at sikre udsatte børn og deres familier den nødvendige hjælp og støtte.

13 %

af de unge, som modtog forebyggende foranstaltninger i eget miljø i foråret 2008, er anbragt uden for hjemmet et år senere. Derudover modtager halvdelen fortsat forebyggende foranstaltninger i eget miljø.¹

Nogle får indsatsen som en forebyggende foranstaltning inden en eventuel anbringelse kommer på tale, andre som en del af en efterværnsindsats efter endt anbringelse. Efterværnsindsatsen er et tilbud til tidligere anbragte unge og kan både gives som en forlængelse af døgnanbringelse, men også i form af en støtte-kontaktpersonordning.

4.375

børn og unge fik pædagogisk eller anden støtte i hjemmet i 2014.²

20 %

Kun omkring 20 % af tidligere anbragte unge får et tilbud om efterværn.³

DE STÆRKESTE FÅR

Meget tyder på, at det er de stærkeste unge, der får efterværn og ikke de unge med størst brug for hjælp og støtte.⁴

KILDE 1: Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge - Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet, SFI, 2010 / 2: Danmarks Statistik 2016 / 3: Efterværn 2013, undersøgelse blandt døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge, SL, LOS OG FADD 2013 / 4: Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling, SFI, 2012

SOCIAL- PÆDAGOGERNE MENER

HJEMMEBASEREDE INDSATSER MED FOKUS PÅ NETVÆRK OG LOKALSAMFUND

Socialpædagerne mener, at hjemmebaserede indsatser også i fremtiden udgør en vigtig social investering. Hverdagslivet er i højere grad end tidligere i fokus, og derfor skal der udvikles tilbud, der understøtter et velfungerende hverdagsliv. Her spiller civilsamfund og erhvervsliv en større aktiv rolle.

BRUG HJEMMEBASEREDE INDSATSER TIL DE, DER PROFITERER AF DEN

Vi ved, at forebyggende foranstaltninger, herunder også støtte i eget hjem, på et generelt plan er bedre end anbringelse, når det handler om at reducere og forebygge relationelle problemstillinger i familien og udadreagerende adfærd. Ligeledes er forebyggende foranstaltninger for mindre belastede unge bedre til at få de unge i gang med skole, uddannelse eller arbejde og til at reducere eller forebygge fysisk eller psykisk mishandling af den unge. Vi skal derfor sikre, at støtte i eget hjem gives til de børn og unge og deres familier, som profiterer af den.¹

EFTERVÆRN BØR VÆRE EN RET

Efterværn bør være en ret - ikke kun en mulighed. Der tabes alt for mange unge på gulvet, når de ikke sikres et relevant og kvalitetsbåret efterværn. Det skal ikke blot være en mulighed for de stærke og forhandlingsduelige unge. En egentlig ret skal sikres, og der bør etableres tidligere indsatser, der sikrer de unge en god integration i voksenlivet. Efterværnstilbud og efterværnseksperter bør i langt

højere grad organiseres og prioriteres i kommunerne. De unge har brug for kontinuitet og ikke mindst en tryghed i forhold til, hvad de kan forvente, så det er vigtigt, at der i kommunernes udvikles og sikres efterværnskorps med høj faglig kvalitet.

FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER OG ANBRINGELSE KAN IKKE ERSTATTE HINANDEN

Forebyggende foranstaltninger i eget miljø og anbringelse kan ikke blot erstatte hinanden. Hver indsats har sine styrker og svagheder. Eksempelvis er anbringelse generelt bedre end forebyggende foranstaltninger i eget miljø i forhold til at reducere og forebygge misbrugsproblemer. Ligeledes er anbringelse også, for de allermost udsatte børn og unge, med til at reducere konflikter i forhold til forældre og søskende, i forhold til at få den unge tilbage på skolebænken, i uddannelse og i arbejde². Vi mener også her, at det er helt afgørende, at flere udsatte børn og familier skal have det rigtige tilbud første gang. Vi skal tilrettelægge forløb med længerevarende indsatser fremfor kæder af forskellige tilbud.

FLERE FLEKSIBLE HYBRIDLØSNINGER

Socialpædagerne anbefaler, at der udvikles langt flere fleksible hybridløsninger omkring udsatte familier, hvor det er familiens behov, der er i centrum og ikke tilbuddets karakter. Vi tror, at fremtiden kalder på en helt anden tankegang i forhold til at hjælpe udsatte børn og deres familier. Det kan vi bedst gøre ved at inddrage dem i endnu højere grad og tilrettelægge indsatsen efter deres ønsker og behov.

KILDE 1-2: Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge- Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet, SFI, 2010.

PORTRÆT

INGER IBSEN, FAMILIEBEHANDLER, BØRNECENTRET I ÅRHUS

JEG SER MIG SOM BARNETS ADVOKAT

Det skinner igennem, at Inger Ibsen har mange familier tæt inde på livet. Hun involverer sig – og møder hun løsninger, der ikke fungerer, kæmper hun for at finde på nye. Et af hendes vigtigste redskaber er ærlighed. Hun tror på gennemsigtighed over for familierne – og taler åbent med dem om situationens alvor og om, hvor de kan nå hen gennem samarbejdet. Et af Børnecentrets tilbud er støtte til familier i deres egne hjem. Inger har arbejdet på centret i 19 år, hvor hun er en del af centrets familieteam. Væjen til et behandlingsforløb hos Inger er typisk, at en skole eller en institution har registreret, at et barn er inde en meget skæv udvikling, hvorfor de sender en underretning til forvaltningen. Her peger en rådgiver så på et tiltag som fx en familiebehandler – og når familien samtykker, kommer Inger på banen.

”Det er vigtigt, at jeg hurtigt får etableret en relation til familien. De er nødt til at få fornemmelsen af, at vi samarbejder, og jeg har brug for dem, for at vi sammen kan skabe en forandring.”

Inger fortæller om de mange forskellige typer hjem, hun kommer i – for scenen, hvor mange problemer i familien opstår, spiller en afgørende rolle. I de mange hjem, Inger er trådt ind i, er hun blevet mødt med skraldeposer stablet op udenfor hoveddøren, udsultede hunde, bure med slanger, flyttekasser stablet op for enden af vægge, fyldte askebægere, fedtede voksduge og nedrullede gardiner.

Og det kan være i de selvsamme lejligheder, at børnenes værelser har de ”rigtige” farver i blå og lyserød – hvor alt matcher sammen, og sengen er redt med mere end 30 stofbamsere på rad og række. Selvom det kan være en udfordring, hvordan man bedst griber den slags hjem an, så er det vigtigt for Inger at møde ethvert hjem og enhver familie med respekt og ydmyghed.

MØDER ALLE MED RESPEKT

Inger kommer dog også i en helt anden type hjem – og understreger ud fra mange års erfaring, at det ikke giver mening at tale entydigt om højrisikogrupper. Middelklassens børn er også udfordret.

”Jeg kommer også i hjem, hvor der er Wegner-stole, PH-lamper og Kitchen Aid køkkenmaskiner. Hvor der er to biler i garagen og de rigtige planter i krukkerne. Udadtil mangler der ikke noget i disse hjem, men indadtil er der meget uro. Her har forældre ofte gode job, der fylder så meget, at de har mistet taget på, hvad det vil sige at være forældre. De kan være rigtig svære at nå ind til, for de kan have en selvforståelse af, at ’det har vi skam prøvet.’ Her er det vigtigt at være tro mod min egen professionalisme, teoretiske afsæt og erfaring.”

BEKYMRET OVER UDVIKLINGEN

Som uddannet socialpædagog og familiebehandler med fingrene godt nede i mulden, er Inger bekymret over den udvikling i mange af landets kommuner, hvor man vælger at lukke den ene døgninstitution efter den anden. For personligt mener Inger ikke, at det

er børnenes stemme, der bliver hørt, når barnet og dets familie bliver gen visiteret op til flere gange til et behandlingsforløb i dagforanstaltningen.

”Dagforanstaltningen har ikke altid den nødvendige tid til at lave reparations- og udviklingsarbejde med de behandlingskrævende børn. Jeg synes personligt, at vi i Danmark mangler både flere folk og flere steder til at tage sig af de børn. Vi er nødt til at stoppe op og spørge os selv, om det er godt nok til barnets trivsel og udvikling. På den måde er jeg børnenes advokat, for det er dem, der betaler prisen, og jeg mener ikke, vi kan være det bekendt.”

FORTÆLLER I BILLEDER

I sit arbejde gør Inger meget ud af at bruge billeder til at fortælle en forælder, hvad de næste frygtelige udviklingsscenarier kan blive, hvis ikke situationen bliver ændret. Når hun fx skal fortælle en mor, at hendes barn indstilles til anbringelse.

”Det kan være noget med at sige til den her mor; ’jeg ved, du ikke ønsker, at dit barn skal være den næste, der begynder at slå folk ned på gaden’. Jeg er altid ærlig og konkret, for det nytter ikke at have uld i munden.”

For at komme helt ind til kernen i Ingers arbejde, beskriver hun med et fiktivt – men realistisk – eksempel et forløb med en familie. Det begynder med en visitation, hvor Inger får til opgave at hjælpe en familie bestående af en mor og hendes søn. På en rejse blev moren ramt af en blodprop og fløjet til hospitalet. Under forløbet blev

INGER IBSEN, 59 ÅR, FAMILIEBEHANDLER PÅ BØRNECENTRET I ÅRHUS

UDDANNET SOCIALPÆDAGOG, HAR ARBEJDET PÅ BØRNECENTRET I ÅRHUS I 19 ÅR

FAMILIEBEHANDLERE KOMMER OFTE UD I HJEMMENE TIL FAMILIERNE, MEN DER FINDES OGSÅ ANDRE TILBUD SOM FAMILIEVÆRKSTEDET, PMTO, DUÅ FORÆLDRETRÆNING, DUÅ BØRNEGRUPPER, SMÅBØRNSSTEDET, TEAM SAMVÆR OG VUGGESTEDET

BØRNECENTRET HAR OGSÅ EN FOREBYGGENDE OG BEHANDLINGSFAMILIEDAGINSTITUTION, OG HER ER INGER GRUPPELEDER

sønnen boende hos ældre slægtninge, men der var tale om en sprogfattig familie, der ikke er vant til at tale om, hvad der sker i livet. Sønnen boede siden hos morens kæreste og havde i hele perioden ikke den store kontakt og nærvær med sin mor. På det tidspunkt, Inger kommer ind i billedet, er moren blevet udskrevet fra et familiecenter med fokus på forældrekompetencer og tildeles en familiebehandler i eget hjem. Ingers rolle er at hjælpe moren, der er hjerneskadet, til igen at få interesse for sin søn, at genskabe kontakt og nærvær mellem mor og søn og samtidig havde fokus på, at sønnen har været ved at miste sin mor – og at han ikke har haft nogen at tale med om de traumer, han har været udsat for.

”Jeg gjorde mange forsøg med både spil og tegninger, men det var tydeligt, at moren ikke magtede mere end ganske få minutters interaktion. Hun kunne lige klare at møde sin søns blik, når han rutsjede ned at en rutsjebane.” Der var med andre ord brug for at handle hurtigt og iværksætte en aflastningsfamilie og en støttekontakt til sønnen.

”Mor var ved at kaste håndklædet i ringen, og det blev efterhånden tydeligt for mig, at hun har brug for

ekstrem meget struktur. Så jeg fik lavet piktogrammer og hjælpesætninger, så hun ved, hvordan hendes morgener skal se ud. I samarbejde med hjerneskadeforeningen har jeg også skabt et hverdagsskema til, hvornår mor skal hvile sig.”

Gradvist har Inger fundet frem til, hvad den pågældende mor kan magte i forhold til at genopbygge relationen til sønnen.

”Hun kan for eksempel gå i biografen med ham, tage i legeland – altså lave ting, hvor det ikke påkræves, at hun selv er specielt aktiv. På nuværende tidspunkt er det ikke muligt at få mor til at give sin søn det nærvær, han har brug for, så derfor er mit job at skabe en ydre ramme, som gør, at sønnen – i samspil med aflastningsfamilie, støttekontaktperson, børnehave og hjerneskadeforeningen – får den kontakt, han har brug for at udvikle sig.”

Afslutningsvis appellerer Inger, som selv betegner sig som socialpædagog med stort S, til, at rådgivere og systemer samarbejder mere hele vejen omkring barnet. Hun mener fx, at skoler og børnehaver har brug for specialpædagogisk viden, for det er påkrævet, hvis vi skal mere end at reparere lidt hist og pist.

3 ANBRINGELSE I SLÆGTS- OG NETVÆRKSPLEJE

Familie og netværk spiller en afgørende rolle for udsatte børn og unges trivsel. Derfor er slægts- og netværkspleje med både anbringelsesreformen i 2006 og Barnets Reform i 2011 blevet en stadig større del af mulige tilbud til børn og unge, der skal anbringes. Der er i disse år et stærkt øget fokus på denne anbringelsesform og der er kommuner, som har målsætninger om, at hele 40 % af børn, der skal anbringes, skal i slægts- eller netværkspleje.

824

børn og unge, eller 7 % af alle anbragte børn og unge, var i 2014 anbragt i slægts- eller netværkspleje. Der er en stigning på 1 % i forhold til 2010.¹

En slægts- og netværksplejefamilie har, via deres relation til barnet eller den unge, en dobbeltrolle, som ikke findes i andre anbringelsesforanstaltninger. De har både en foranstaltningsmæssig samt en familiær- eller netværksfunktion, som er uafhængig af foranstaltningen. Denne dobbeltrolle kan blandt andet give personlige udfordringer i forhold til, hvad de ønsker at dele med forvaltning og

opsøge hjælp til omkring barnet eller den unge. Ydermere spiller dobbeltrollen også ofte ind i forhold til øvrig familie og netværk. Blot det faktum, at de overtager forældre- og omsorgs-rolle fra eksempelvis deres eget barn, søster eller bror får naturligvis en betydning for dette forhold også.

Forskningen på dette område lader en del tilbage at ønske og vi har til gode at se gennemgribende danske studier af denne form for anbringelse. Rockwoolfondens forskningsenhed har i 2016 udgivet rapporten 'Anbringelser - historik, omfang, årsager og virkemidler' og peger i denne på, at amerikanske studier viser, at det, der taler for en slægtsanbringelse, netop er relationen, det følelsesmæssige engagement og empatien overfor barnet, der er større end i traditionelle plejefamilier. Det, der taler for det i et forvaltningsperspektiv, er ligeledes økonomien, hvor denne anbringelsesform er billigere.

Det, der taler imod en sådan anbringelsesform, er blandt andet, at nogle af de problemstillinger, der er at finde hos forældrene, og som var anledning til anbringelsen, kan genfindes i den del af slægten, som eventuelt skal varetage omsorgsfunktionen.

KUN DE BEDST

fungerende slægtsplejefamilier giver stabil anbringelse. Forskning peger på, at det samlet alene er anbringelse i de bedst fungerende slægter, der giver en statistisk mere stabil anbringelse.²

SOCIAL- PÆDAGOGERNE MENER

VIGTIG DEL AF TILBUDSVIFTEN

Slægts- og netværksfamilieplejerne har altid været en del af tilbudsviften – også langt før Anbringelsesreformen fra 2006. Socialpædagogerne mener, at slægts- og netværksfamilieplejerne er vigtige elementer i den vifte af tilbud, der skal være til børn og unge. Netværk, og især familie, er det vigtigste i udsatte børn og unges liv. Uanset om de er i nærheden eller ej, så fylder det i børnenes liv og bevidsthed. Derfor er det godt, at slægt- og netværkspleje er en mulighed og en mulighed, der prioriteres.

BARNETS NETVÆRK ER VIGTIGT

Der skal i alle sammenhænge omkring udsatte børn og unge selvfølgelig foranstalles en anbringelse efter en individuel vurdering. Denne lovsikrede ret bør tages ekstra alvorligt, når det handler om en mulig slægts- eller netværksanbringelse. Dette skyldes faren for det dobbelte tab. For hvis anbringelsen bryder sammen, så er det et ekstra stort tab for såvel barn som slægt eller netværk. Tab, som i værste fald kan medføre opløste relationer eller brudt kontakt.

Derfor kalder denne anbringelsesform på et stort fokus på helheden ikke mindst på sikring af det rette match.

Når slægt- eller netværk får det fulde ansvar, er der jo derved også ændret radikalt i den tidligere relation. Man er ikke længere mormor, der udelukkende er frirum eller den stærke søster, der kan skabe ro og tryghed. Over nat kan disse relationer ændres, og det er derfor helt afgørende, at der forinden er sikret bedst mulige overblik over fordele og ulemper.

LIGESTILLING MED ANDRE PLEJEFAMILIETYPEN

Socialpædagogerne mener, at slægts- og familieplejere bør ligestilles med andre familieplejere i forhold til godkendelse, supervision, støtte og honorering, idet kvaliteten af denne anbringelse er mindst ligeså afgørende her.

MERE FORSKNING PÅ OMRÅDET

Socialpædagogerne mener, at der bør sikres langt større viden om, hvad slægts- og familiepleje betyder for udsatte børn og unges trivsel og læring. Ligeledes bør der forskes i, hvordan systemet bedst understøtter disse familier, især med fokus på, hvordan familieplejekonsulenter også i fremtiden bedst muligt kan understøtte disse anbringelser.

PORTRÆT

HELLE HEGELUND,

FAMILIEPLEJEKONSULENT,

FAXE

VI SKAL VÆRE EN HELHED

Helle Hegelund har været vidt omkring i det socialpædagogiske landskab. Hun har arbejdet med narkoprostituerede, været på en døgninstitution for børn og unge, på børnepsykiatrisk afsnit – og været aflastningsfamilie. I dag trækker hun på alle erfaringerne i sit hverv som familieplejekonsulent i Faxe Kommune.

Helle ville gerne have indsigt i de forskellige vinkler, der er i spil, når børn ikke har det godt i hjemmet. Derfor har hun både arbejdet med at sætte sig ind i de udsatte børns forsvar og mønstre – men også med at forstå misbrugsmoren, der ikke længere kunne tage sig af sit barn. Det handler om at forstå alle de udfordringer, en udsat familie står overfor. Det er gennem en forståelse af de forskellige positioner, at Helle blev klædt på til at være et kompetent bindeled mellem barn, biologisk familie og plejefamilie.

”Jeg synes, den viden, jeg har samlet ved at være hele vejen rundt, gør mig rustet til at hjælpe plejeforældre i at forstå, hvorfor det kan være svært. Og når jeg selv forstår tingene, fordi jeg har været helt tæt på dem, så bliver det lettere for mig at forklare det til andre. Når jeg er ude hos mine plejefamilier, sætter jeg dem ind i hvilke mekanismer, der er i gang. På den måde bliver det meget nemmere at arbejde med tingene, sådan at man for eksempel ikke får opbygget en modvilje til en mor, der ikke ringer på sit barns fødselsdag”.

SAMARBEJDE ER AFGØRENDE

En væsentlig del af Helles job er tilsynsbesøg i plejefamilierne og netværksplejefamilierne. Når hun er på tilsynsbesøg i plejefamilierne, består hendes arbejde i at få plejeforældrene til at reflektere over deres praksis og udfordre deres tankegang. Og så har de brug for, at hun lytter til deres frustrationer og kan hjælpe med at forklare diverse beslutninger, som er truffet omkring barnet. Det kan være beslutninger omkring samværet mellem barn og biologiske forældre – eller en beslutning om, hvilke familierelationer der vejer tungest for det anbragte barn, når det handler om fx jul eller fødselsdag.

”Det er mange af de helt almindelige dagligdags beslutninger, der fylder. Er det fx plejefamilien eller den biologiske familie, som må beslutte, hvor meget barnet må få klippet af håret, hvor meget den unge må drikke til en fest – eller om barnet må gå med make-up.”.

KOMMUNEDAMERNE KOMMER

I Faxe Kommune arbejder rådgivere og familieplejekonsulenter tæt sammen, og det er tydeligt, at Helle betragter sit arbejde som en del af et hele. I praksis kører hun ofte ud sammen med kommunens rådgiver, og imens rådgiveren har en børnesamtale, taler Helle med plejeforældrene. I det hele taget er kommunikation og beslutninger noget, der sker i samspil, og netop dét at se indsatsen som en helhed

med barnet i centrum, lægger Helle og hendes kolleger stor vægt på.

”Når vi kommer sammen ud til familierne, så kalder børnene os for kommunedamerne. Vi er en fælles enhed. Børnene er forberedt på samtalen, og der er kager og sodavand på bordet. Det er vigtigt, at det bliver en god og hyggelig dag, når kommunedamerne kommer”.

Lige nu er Faxe Kommune i gang med et projekt sammen med Børns Vilkår omkring bedre børneinddragelse.

”I den forbindelse støtter jeg plejeforældrene i, hvordan de kan forberede barnet på samtalen med rådgiveren. For både børn og voksne har godt af at være klædt ordentligt på”.

NÅR MORMOR BLIVER EN FORANSTALTNING

I Faxe Kommune kaldes slægtspleje for netværksanbringelse, og det indebærer en ekstra udfordring i forhold til den traditionelle plejefamilie. Som netværksplejefamilie skal man nemlig ikke kun arbejde med børnene – man skal samtidig også acceptere, at der er en i det meget tætte netværk, som ikke magter opgaven at tage vare på sit barn. Det kan være en søn, en datter eller en nevø, og accepten kan være et stort

bjerg at bestige, fordi følelserne let kommer i klemme.

“Når vi undersøger netværket, gør jeg meget ud af at ridse de vanskeligheder og udfordringer op, der er forbundet med at få et barn fra familien i pleje. Samtidig taler vi også om de glæder, det bringer med sig”.

Generelt gør man rigtig meget for at etablere netværkspleje ud fra en erkendelse af, at der også er noget, der hedder blodets bånd.

“Når muligheden er der, så skal vi gribe den, fordi det er mindre indgribende for barnet at flytte hen til en mormor. Alene det, at man nede i skolen kan fortælle de andre, at man bor hos sin mormor, det betyder, at man ikke er ligeså stigmatiseret, som hvis man siger, at man bor hos en plejefamilie. Omvendt skal vi gøre os meget umage med at forklare bedsteforældrene, at de også kan vælge at fortsætte med

at være et fristed og ikke blive dem, der står med hele ansvaret og hverdagsproblemerne. For det er noget helt andet at være mormor, end det er at være en foranstaltning”.

DET GODE EKSEMPEL

Helle runder af med en glædelig fortælling om en plejefamilie, der lader den biologiske mor overnatte flere gange om måneden. Og hvor pigen uproblematisk hopper fra plejemor til mor. Her går tingene op i en højere enhed, og pigen trives og udvikler sig. Det kræver stor accept af både plejeforældre og biologiske forældre og er selvfølgelig ikke muligt i alle familier.

“Når det lykkes, som i det her tilfælde, er det en stor glæde. Jeg har det sådan, at hver dag, når jeg går hjem, er jeg stolt og glad for mit arbejde. Den måde, vi her i Faxe Kommune arbejder ud fra fællesskabstanken, den gør mig stolt”.

HELLE HEGELUND HAR ARBEJDET I SYV ÅR SOM FAMILIEPLEJEKONSULENT I FAXE KOMMUNE

PRIMÆRE ARBEJDSOPGAVER ER TILSYN MED PLEJEFAMILIER OG GODKENDELSE AF NETVÆRKS- PLEJEFAMILIER

HERUDOVER ER SUPERVISION, PLANLÆGNING OG GENNEMFØRELSE AF KURSER FOR PLEJEFAMILIER, TEAMMØDER OG SPARRING MED SOCIALRÅDGIVERE EN DEL AF OPGAVERNE

UDDANNET SOCIALPÆDAGOG, MILJØTERAPEUT OG SUPERVISOR

ANBRINGELSE I FAMILIEPLEJE

Anbringelse i familiepleje er på ingen måde et nyt fænomen. Børn har været anbragt i familiepleje siden 1700-tallet og har ofte været en foretrukken anbringelsesform i den politiske bevidsthed, hvilket dog ikke har kunne ses i statistikkerne, hvor anbringelse i institutioner i mange år har været den primære anbringelsesform.¹

I 1920'ERNE

og op til 1969 skønnes anbringelser i familiepleje at ligge på cirka 15 % af alle anbringelser. I perioden fra 1969 til 1972 skete der en stigning i andelen af familieplejeanbringelser fra 15 % til 21 %²

Landskabet omkring familiepleje har naturligvis ændret sig en del siden 1700-tallet. Mange reformer har tegnet området siden, og senest med Barnets Reform i 2011 og anbringelsesreformen i 2006 er anbringelse i familiepleje den primære anbringelsesform, hvor hele 60 % af alle anbragte børn og unge i 2014 blev anbragt i familiepleje.³

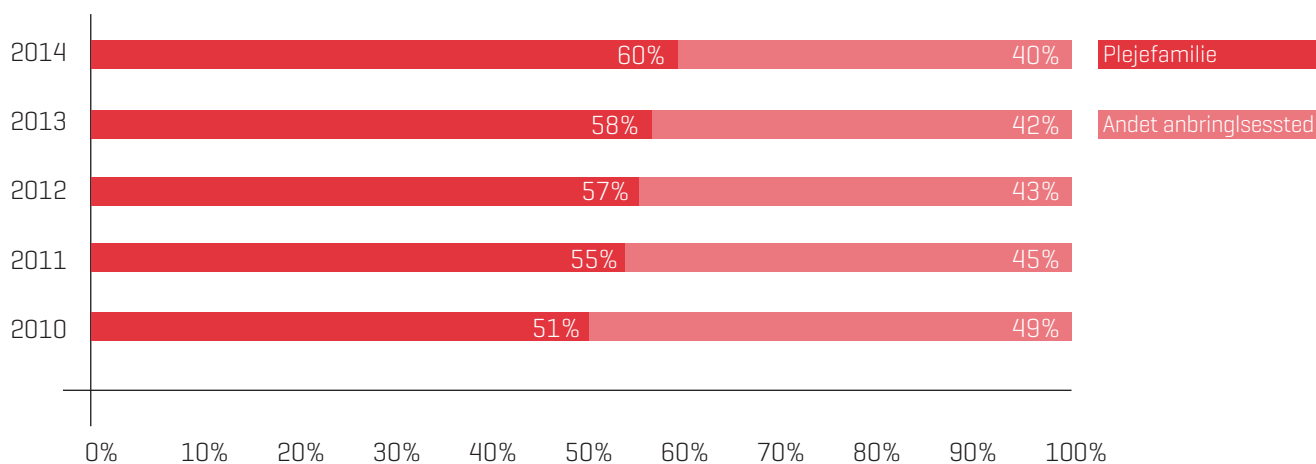
Der er på nuværende tidspunkt forskellige typer af familieplejere. Der er almindelige, kommunale samt slægts- og netværksplejefamilier. Ydermere er der konkret godkendte familieplejere – både som kommunale og almindelige. De almindelige og kommunale familieplejere godkendes af og føres tilsyn med via socialtilsynene, mens slægts- og netværksfamilieplejerne og de konkrete godkendte familieplejere godkendes og føres tilsyn med via den anbringende kommune. Socialtilsynene har yderligere opdelt de familieplejere, de godkender og fører tilsyn med, i fire kategorier, således at socialtilsynene arbejder med følgende kategorier:

- Familieplejere godkendt til børn og unge med lav belastningsgrad [34 %]
- Familieplejere godkendt til børn og unge med middel belastningsgrad [40 %]
- Familieplejere godkendt til børn og unge med høj belastningsgrad [25 %]
- Kommunale godkendt til børn og unge familieplejere [2 %]⁴

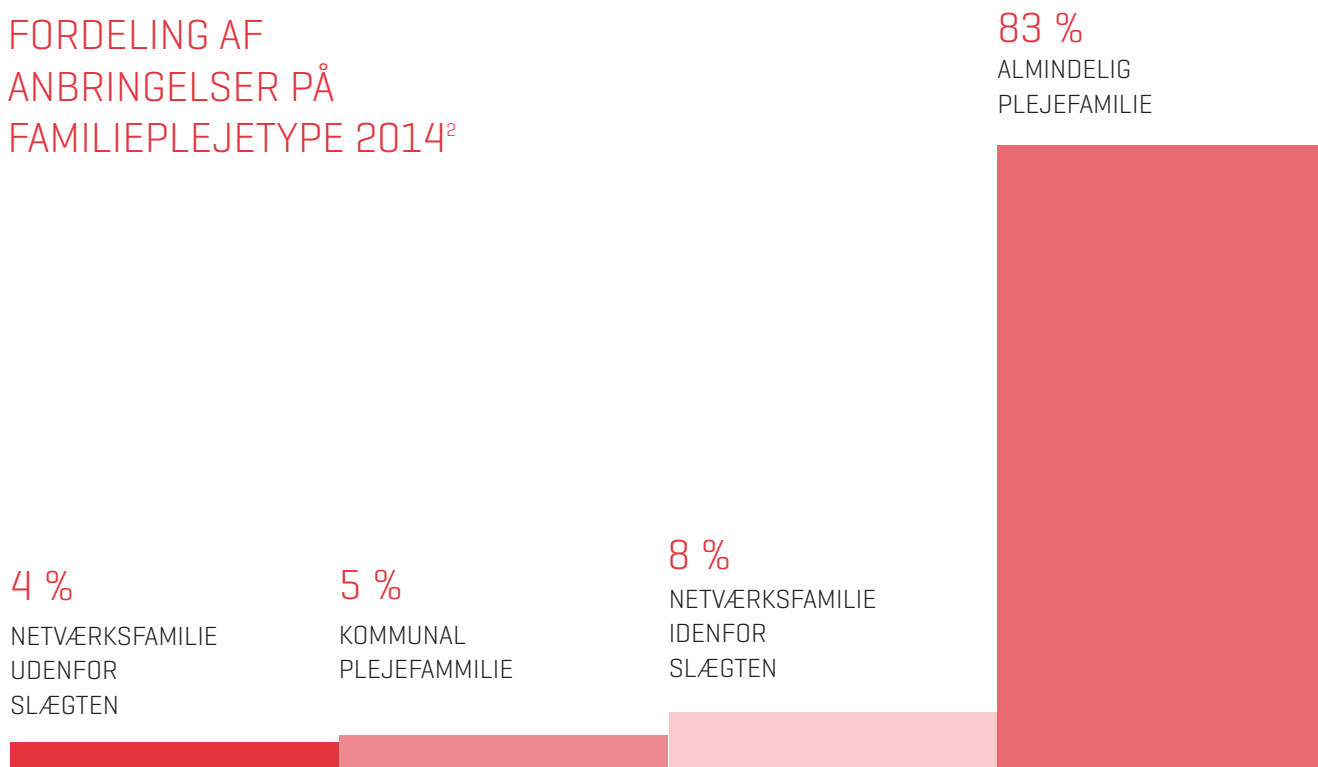
BØRN OG UNGE

med komplekse vanskeligheder anbringes også i familiepleje. Flere børn og unge med komplekse vanskeligheder anbringes i familiepleje. I Socialpædagogernes familieplejeundersøgelse fra 2015 illustreres med stor tydelighed, at de to største udfordringer i forbindelse med varetagelse af opgaven er ansættelsesvilkår samt graden af barnets eller den unges udfordringer.⁵

ANTAL ANBRAGTE BØRN OG UNGE 2010 - 2014¹

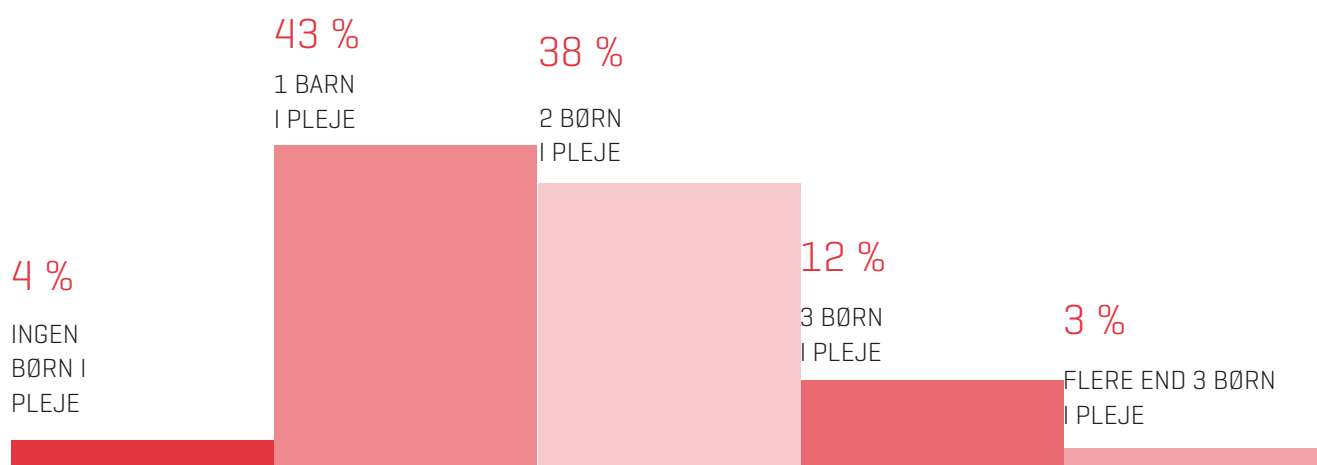

FORDELING AF ANBRINGELSER PÅ FAMILIEPLEJETYPE 2014²

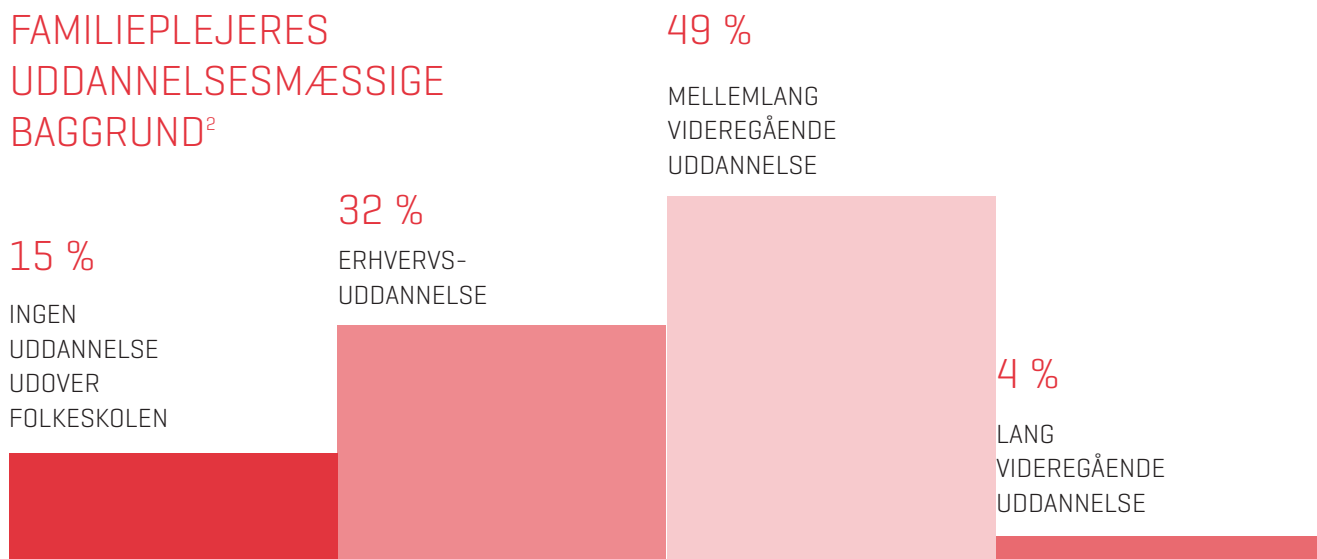

KILDE 1 og 2: Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik, 2015

ANTAL BØRN I PLEJE¹

FAMILIEPLEJERES UDDANNELSESMÆSSIGE BAGGRUND²

KILDE 1 og 2: Socialpædagogernes Familieplejeundersøgelse, 2015

SOCIAL- PÆDAGOGERNE MENER

FORSKELLIGE TYPER AF FAMILIEPLEJE - KRÆVER FORSKELLIGE KVALIFIKATIONER, VILKÅR OG RAMMER

Socialpædagogerne mener, at det er hensigtsmæssigt at tale om forskellige typer af familieplejere med dertilhørende forskellige kvalifikationer, krav og vilkår. Både for at sikre fokus på kvalitet og udvikling af familieplejerne, af hensyn til rekruttering og fastholdelse af de rette familieplejere og af hensyn til at støtte familieplejere og kommuner i matchingen af familiepleje og barn.

Det er vigtigt for kvaliteten af familieplejeanbringelserne, at der fortsat arbejdes med de fire typer af familieplejere, som socialtilsynet godkender til og socialpædagogerne foreslår, at disse formaliseres via lovgivningen. Socialpædagogerne mener ligeledes, at alle familieplejere skal godkendes af og føres tilsyn med via socialtilsynene og at bestemmelsen om konkret godkendte familieplejere dermed nedlægges og opgaven med slægts- og netværksfamilieplejere overgår til socialtilsynet.

ØGET FOKUS PÅ FAMILIEPLEJERNES KVALIFIKATIONER

Familieplejere er betroet en af de allervigtigste samfundsopgaver; at sikre udviklingsmuligheder for udsatte børn og unge. Det kræver særlige kompetencer at være familieplejer, og det kræver en særlig forståelse for den helt særlige opgave og rolle, man har fået. Der er behov for at sikre minimumskrav til familieplejernes kvalifikationer. Dette kan gøres dels ved at forudsætte en pædagogisk uddannelse for nogle typer af familieplejere og ved at stille øget krav til familieplejegrunduddannelsen for alle typer af familieplejere.

Socialpædagogerne arbejder for, at det skal være et krav, at familieplejere, godkendt som familieplejere til anbringelser med høj belastningsgrad/kommunale familieplejere, skal have en pædagogisk uddannelse eller tilsvarende socialpædagogiske kvalifikationer. Vi mener også, at det nuværende obligatoriske grundkursus skal modtages af alle familieplejere (inkl. deres ægtefæller) og være af minimum seks dages varighed mod nuværende fire.

IKKE ALLE BØRN KAN ANBRINGES I FAMILIEPLEJE

Socialpædagogerne mener, at der bør rettes politisk fokus på, at flere plejefamilier skal løfte en vigtig velfærdsopgave, som fordrer langt mere uddannelse, støtte og supervision end tilfældet er i dag. Og som fordrer en politisk stillingtagen til, hvilke mere differentierede rammer og vilkår, der bør herske omkring de mange plejefamilier, der løfter disse opgaver. Det arbejde starter dog med en politisk anerkendelse af, at mange børn og unge med komplekse vanskeligheder anbringes i familiepleje.

MERE SPARRING TIL FAMILIEPLEJERE

Alle familieplejere bør modtage sparring til varetagelsen af deres opgave. En sparring, der ligger ud over det driftstilsyn, der ligger i socialtilsynet, eller det tilsyn med børnene med dertilhørende børnesamtale, som almindeligvis varetages af sagsbehandlere. Der er tillige et lovkrav om, at kommunerne skal tilbyde familieplejere supervision uden en nærmere angivelse af omfang.

Socialpædagogerne mener at familieplejere, godkendt til børn med høj belastningsgrad, skal være tilknyttet et fagligt praksismiljø i form af en døgninstitution, et børne- og ungecenter eller et ressourcecenter med mulighed for kontakt på døgnbasis. Disse skal ligeledes have minimum seks sparringsmøder årligt.

PORTRÆT

TRINE FRENGLER, FAMILIEPLEJER FOR 2 BØRN, SKANDERBORG

DET ER EN TILLIDSFULD OPGAVER AT TAGE VARE PÅ ANDRES BØRN

Trine Frengler arbejdede egentlig som leder på en klub, da hun blev opfordret til at tage et af børnene med hjem. Til at begynde med fik Trine og hendes mand, Allan, børn hjem i aflastning. Men i dag er de begge fuldtidsfamilieplejere og har to børn boende.

At være familieplejer er en fuldtidsforanstaltning. Hvis der er problemer, når børnene er på weekend hos deres biologiske forældre, eller hvis der opstår konflikter i skolen - så er det Trine, der har teten. Derfor er hun rigtig glad for at få eksperthjælp af professionelle, både dem, der har kontakt med børnene, men også fagfolk, der kan støtte hende og ægtefællen Allan og supervisere i dagligdagen. Som familieplejer er Trine glad for, at hun er uddannet socialpædagog og mener, at hun kan takke sin uddannelse og erfaring for de opgaver, hun har i dag.

”Hvis du ikke har den pædagogiske uddannelse eller i hvert fald solid erfaring inden for området, så kommer du til kort på mange af de opgaver, som du bliver præsenteret for i dag. Men selvom man som jeg er pædagogisk uddannet, så er der stadig behov for løbende efteruddannelse og ordentlig supervision, så vi hele tiden kan blive styrket på vores faglighed. Det er vigtigt, at vi bliver ved med at få ny viden koblet på”.

HVERDAGEN EN DEL AF BEHANDLINGEN

Som socialpædagog har Trine viden

og erfaring med sig i bagagen. Alligevel kan hun stadig komme til kort og mener, der er stærkt brug for eksperterne kræfter til at vurdere børnenes udvikling. Selv savner hun mere udveksling af viden mellem døgninstitutionerne og familieplejerne.

”Der er så megen viden, vi kunne have gavn af. Hvis ikke der er andre, der kigger med, så risikerer vi at gå i stå og blive fanget i vores egen boble som fuldtidsplejer”.

Når man er familieplejer, så gælder det 24 timer i døgnet, 365 dage om året. Derfor er det vigtigt, at der er lyst og energi bag beslutningen om at blive familieplejer - og at man gør sig opgaven klar, fordi det har konsekvenser for hele familiestrukturen. I Trines tilfælde, så har hendes biologiske søn, Christian, en mor, der altid er hjemme, og som kan lytte, hente og bringe. Til gengæld har han også en mor, der er meget optaget af sine to plejebørn. Derfor sørger Trine og Allan for også at lave aleneting med alle tre børn, så de hver især kan få lidt luft og rum for sig selv.

”Det er vigtigt for mig at give videre til mine børn, at ikke alle vokser op under samme vilkår og med samme muligheder - nogle gange kan man have brug for hjælp. Jeg håber selvfølgelig, at børnene sætter pris på den rummelighed”.

NÅR SAMARBEJDET LYKKES

Det sker heldigvis, at øjeblikke opstår, hvor det bliver krystalklart for Trine,

hvorfor hun gør, det hun gør - oplevelser, der giver hende troen på, at hendes arbejde nytter.

”For eksempel er det en stor gave, når forældresamarbejdet lykkes til gavn for de børn, man som familieplejer har ansvaret for. Så bliver jeg altså varm om hjertet. Når jeg fx oplever, at den biologiske far eller mor ringer og spørger os om råd, er lyttende og taknemmelige og giver udtryk for, at de ved, at barnet har det godt hos os - det er enormt givende, for det er trods alt en stor sorg at få sit barn anbragt. Så gør vi noget rigtigt, så er vi nået langt”.

At opnå gode relationer til de biologiske forældre handler ifølge Trine om at vise, at man respekterer, at det er deres børn. Og så skal man huske at invitere forældrene med inden for.

”Vi går måske ind og tager den kop kaffe, selvom det ikke altid er lige muntert. De skal vide, at vi gerne vil dem. Tingene bliver så meget bedre af alle de små ting, og børnene soler sig, når deres plejefamilie og biologiske familie gør ting sammen. Det er helt uvurderligt. Derfor sluger man gerne en del kameler og forsøger at møde de biologiske forældre lige dér, hvor de er, og uden at løfte en fordomsfuld pegefinger, fordi de ikke selv kan løfte opgaven. Det hjælper helt konkret at fortælle dem, hvor ydmyg man er over at få lov til at tage vare på deres børn. Og det skal man mene!”.

ANBRING MED OMTANKE

Trine er også meget bevidst om, at opgaven som familieplejer er en opgave for hele familien - og at det derfor er vigtigt, at man som familie skal gøre op med sig selv, hvad man kan rumme, og hvad man ikke kan rumme.

“På vores område er udviklingen, at der kommer flere og flere behandlingskrævende børn ud i plejefamilierne, og det er godt for nogle og rigtig skidt for andre. Man skal være vældig opmærksom på, hvem der har gavn af at komme i familiepleje, og hvem der måske hellere burde komme på døgninstitution. Fordi det er rigtig ulykkeligt både for plejefamilien, men allermost for det barn, der bliver anbragt, hvis anbringelsen må afbrydes på grund af manglende viden om opgaven”.

En anden udfordring, Trine peger på, er den barske virkelighed, de unge ofte møder, når de bliver 18 år og ‘slippes løs’ uden efterværn.

“Tit vælter det hele for de her unge mennesker, som ikke kan klare sig. De kan ikke holde styr på økonomien eller komme i gang med en uddannelse, og de ender med at blive syge, psykisk eller fysisk. Det er simpelthen tragisk, når plejefamilier og samfundet har brugt x antal år og penge på at bygge dem op, og så falder alt væk, når de bliver 18”.

Det står klart, at Trine er familieplejer med rigeligt hjerteblod. Alligevel retter hun gerne en kritik mod plejefamiliers arbejdsvilkår, som er præget af en manglende overenskomst.

“Jeg forestiller mig, at mit overskud til børnene kun bliver større, hvis jeg ikke skal bekymre mig om, hvad der sker, hvis jeg bliver syg. Om jeg har en overenskomst gør hverken mit hjerteblod tyndere eller tykkere - men jeg ville være noget mere tryk i mit arbejde”.

TRINE FRENGLER, 49 ÅR,
HAR TO PIGER I FAMILIE-
PLEJE

BOR PRIVAT MED SIN MAND,
ALLAN, OG DERES SØN
CHRISTIAN

UDDANNET SOCIALPÆDA-
GOG, HAR VÆRET FULDTIDS
FAMILIEPLEJER SIDEN 2007

5 ANBRINGELSE I DØGNTILBUD

Udsatte børn har været anbragt på institutioner gennem flere hundrede år og ligesom familieplejen har der gennem disse hersket vidt forskellige perspektiver på dette arbejde og ikke mindst disse børn.

I 1700-tallet blev institutioner oprettet for at forhindre barnemord og udsættelse af børn¹. Så når vi i dag taler om udsathed, så har det derfor blandt andet rod i en historisk virkelighed.

Der findes i dag en lang række døgntilbud for børn i alle aldre og for hele familier med forskellige specialer og målgrupper. Med kommunalreformen i 2007 overtog kommunerne det specialiserede socialområde og dermed også ansvaret for langt de fleste anbringelsessteder. Reformen ændrede området radikalt og der var især en stor bekymring for, om de nye kommuner var store og bæredygtige

nok til at drive højt specialiserede tilbud til de mindre målgrupper. Vi har igennem de seneste år set mange lukninger af især småbørnsinstitutioner, men også mange botilbud og døgninstitutioner er lukket – ikke kun i kølvandet på reformen, men også som konsekvens af nye paradigmer og en ny økonomisk virkelighed, hvor især prioriteringen af mindre indgribende indsatser og familiepleje som anbringelsesform for alvor er slået igennem.

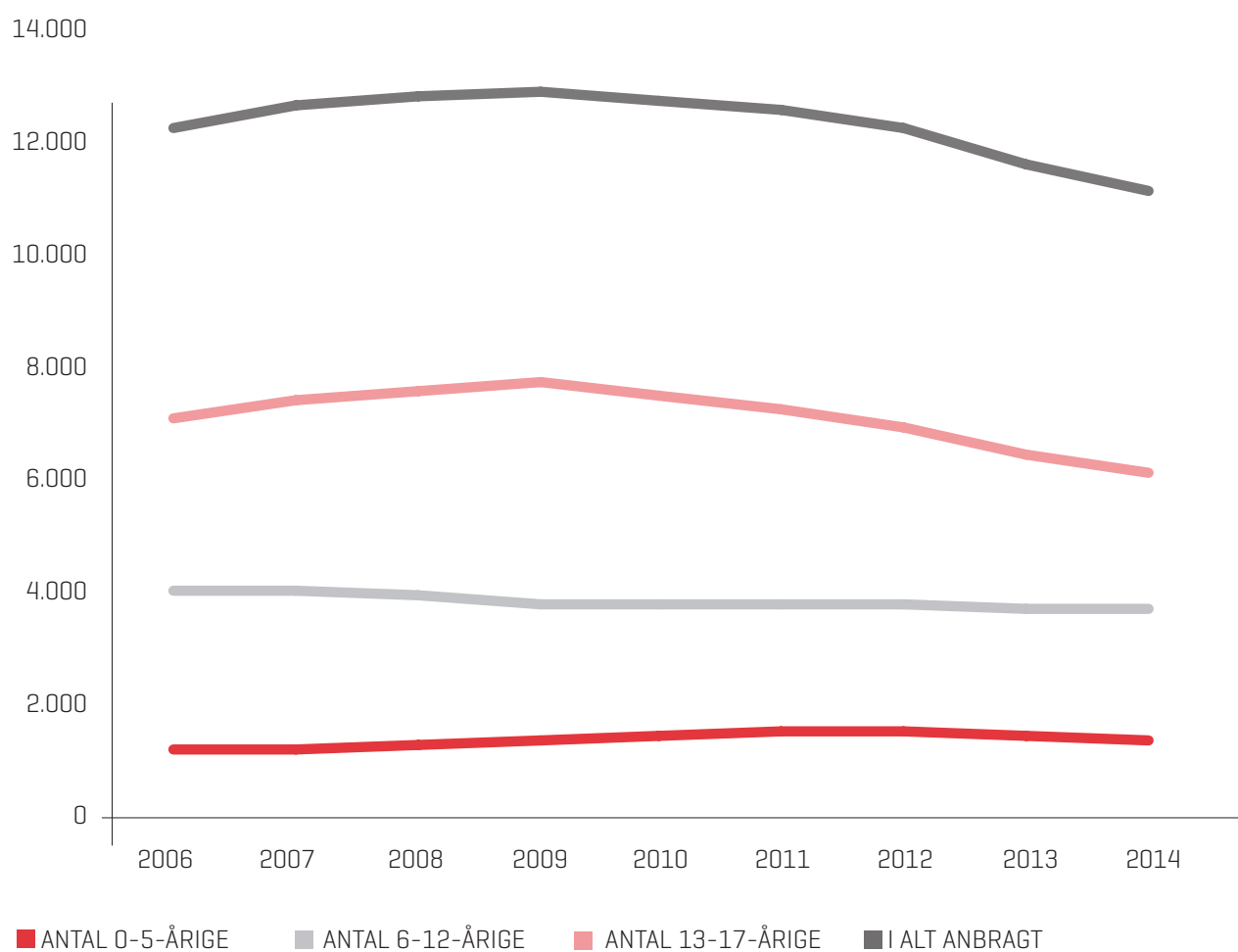
Men da børn og unge med særlige behov har ret til den rette indsats i rette tid, så er det med stor bekymring, at vi ser døgntilbud efter døgntilbud lukke. I et investeringsperspektiv finder vi det helt forkert, at den viden og ekspertise, som mange af disse tilbud gennem årtier har oparbejdet, forsvinder. Det gavner på ingen måde de børn og unge, der ikke får muligheden for den nødvendige støtte og behandling, simpelthen fordi tilbuddet ikke eksisterer.

40 %

af alle anbragte børn oplever at blive anbragt to eller flere gange. Hele 10% har oplevet at blive anbragt fire eller mere en fire gange.²

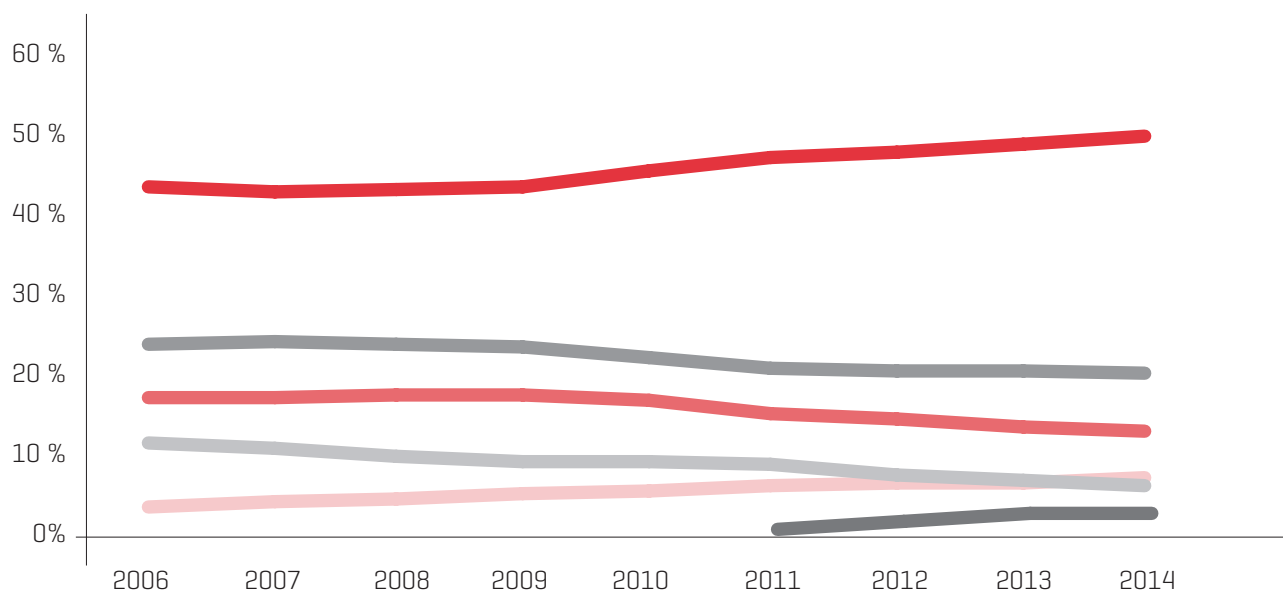

ANBRAGTE 0-17-ÅRIGE FORDELT PÅ ALDERSGRUPPER OG TOTAL I PERIODEN 2006-2014¹

KILDE 1: Forskningsprojekt om familiepleje og typologisering, Inge M. Bryderup et al. IN PRINT, 2016

PROCENTANDEL AF ALLE ANBRAGTE FORDELT PÅ ANBRINGELSESFORM I PERIODEN 2006-2014¹

- ALMINDELIG FAMILIEPLEJE
- DØGNINSTITUTION
- SOCIALPÆDAGOGISK OPHOLDSSTED
- ANDET
- NETVÆRKSPLEJE
- KOMMUNAL FAMILIEPLEJE

KILDE 1: Forskningsprojekt om familiepleje og typologisering, Inge M. Bryderup et al. IN PRINT, 2016

SOCIAL- PÆDAGOGERNE MENER

DØGNILBUD SOM RESSOURCE- OG VIDENSCENTRE
Fremtidens døgntilbud bør udvikles til i endnu højere grad at fungere som videns- og ressourcecentre for området. Mange tilbud fungerer allerede som sådanne og Socialpædagogerne anbefaler derfor, at disse indgår som medudviklere og inspirationskilder til videreudvikling af andre tilbud.

FLERE PARTNERSKABER MELLEM DØGNINSTITUTIONER OG PLEJEFAMILIER

Socialpædagogerne foreslår, at flere fremtidige indsatser kobler faglighed og ekspertise fra døgninstitutionerne med de mere familiære anbringelsesrammer på familieplejeområdet. Dette skal sikre højere kvalitet i opgaveløsningen, bedre vilkår for familieplejerne, færre sammenbrud i anbringelser og en sikring af, at ekspertise og faglighed fra døgninstitutioner anvendes optimalt – også uden for matriklen.

BRUG DØGNINSTITUTIONSEKSPERTISEN

I bestræbelserne for nye helhedsorienterede indsatser peger vi på behovet for prioritering af beredskaber, hvor socialpædagoger kan rykke ud og hjælpe udsatte børn og unge i de miljøer, som de færdes i.

Som det allerede er tilfældet, bruges nogle døgntilbud som ressourcecentre, der kan yde mentorstøtte, rådgivning, efterværn og anden støtte til udsatte børn og deres familier i risiko for mere indgribende foranstaltninger. Ydermere har mange kommuner også inklusionscentre, hvor udsatte familier kan få nødvendig bistand. Socialpædagogerne ser gerne, at disse tilbud styrkes og udvikles.

FLERE SAMMENHÆNGSEKSPERTER - EFTERVÆRN

En anden væsentlig faktor, som de unge også selv påpeger er vigtig, er oplevelsen af kontinuitet og sammenhæng. Professionelle omkring unge bør i høj grad bidrage til at sikre denne. Her spiller socialpædagoger en rolle og bør indgå som en aktiv samarbejdspartner i forhold til at sikre gode overgange. Vi kan kun gentage ønsket om, at udsatte

børn og unge retssikres et relevant og kvalitetsbåret efterværn. Gerne i form af et efterværnsbevis, de kan tage med på deres vej.

LAD SOCIALPÆDAGOGER DELTAGE I MOTIVATIONS- OG RELATIONSARBEJDE I FOLKESKOLEN

Trivsel og deltagelse i fællesskabet er en forudsætning for god læring og dette fokus kan med fordel styrkes. Indtænk socialpædagoger i dette arbejde, da de på mange områder har blik for helheden og kan motivere eleven, idet de har blik for, at meget andet end læreren og bogen yder indflydelse på deres læring. Vi ved, at den største indflydelse på børns læring kommer fra forældrene. Dette perspektiv bør tænkes ind i fremtidige styringsmodeller på området, og det bør konkretiseres, hvad dette betyder, også for anbragte børn. Og ikke mindst, hvad systemet kan gøre for at understøtte, at fokus rettes på denne del. Vi mener, at socialpædagogikken, og ikke mindst ekspertisen fra interne skoler, med fordel kan tilflyde almenområdet og herunder folkeskolen i langt højere grad. Det kræver mere end holdninger, nemlig vilje til at sætte sig sammen og sikre innovative videns- og arbejdsfællesskaber omkring disse børn og unges skolegang og læring.

PARTNERSKAB OM SÆRLIGE GRUNDSKOLETILBUD

Socialpædagogerne mener, at døgntilbud med fordel kan anvendes i forbindelse med udvikling af nye særlige grundskoletilbud til udenlandske børn. Den socialpædagogiske ekspertise og ekspertisen fra interne skoler kan blive en relevant part i dette arbejde, da disse besidder stor erfaring med arbejdet med traumatiserede børn og unge.

PORTRÆT

MICHAEL HESKJÆR MYRWICK,

SOCIALPÆDAGOG, DYSSEGÅRDEN FREDENSBORG

ALLE VIL HELST BO HJEMME OG VÆRE ALMINDELIGE

For ti år siden kom Michael Heskjær Myrwick som nyuddannet pædagog og miljøterapeut til Dyssegården. Her har han haft glæde af sine to år som soldat, fordi robusthed er et must, når man skal arbejde på en psykiatrisk behandlingsinstitution.

På Dyssegården kommer unge, som er blevet udredt i psykiatrisk regi og har fået en diagnose, som oftest skizofreni. På behandlingsinstitutionen arbejder man miljøterapeutisk. Det vil sige, at hele institutionen betragtes som en del af behandlingen. Hvis pedellen på stedet møder en ung på sin vej, viser han hensyn, siger godmorgen og venter måske med at slå græs lige dér, hvor den unge færdes. De unge har nemlig brug for ro og struktur, og det får de ud fra deres individuelle behov.

Forløbene er mange og forskellige, men Michael kommer gerne med eksempler. Han genkalder sig en ung pige, som var indlagt på en lukket psykiatrisk afdeling. Inden hun flyttede ind på Dyssegården, tog Michael ud på hospitalet og besøgte hende. Hun var psykotisk og temmelig trykket af situationen, og afdelingen på hospitalet havde afgjort, at de ikke kunne gøre mere for hende og hun var klar til at flytte til et behandlingssted.

“Vi modtog hende og anstrengte os for at møde hende på hendes sted, uden at stille en masse krav. I stedet gav vi hende skridt for skridt en struktur i hverdagen og viste, at vi var

der for hende, når hun havde brug for os. Hun fik det langsomt bedre, men tog flere dyk, blev indlagt og skiftede medicin, så det var et langt, sejt træk. Efter to år flyttede hun ud, og i dag er hun medicinfri. Det, at udvise vedholdenhed og ganske enkelt passe på dem, er essentielt, og det tager tid”.

DEN FÆLLES TREDJE

Michael fremhæver desuden vigtigheden af at danne en relation til den unge. Ofte har den unge mødt mange forskellige behandlere, psykologer og læger, som er forsvundet igen. Det oplever den unge som svigt.

“Det er umuligt at have dette job, hvis du ikke kan skabe relationer. Vi skal jo have de unge til at arbejde og hjælpe dem selv, vi skal blot skubbe dem på vej. Det er vigtigt, at vi har en behandlingsalliance, så vi i fællesskab danner relationer evt. om noget fælles tredje. Det vil sige, at vi finder ud af, hvad den unge kan lide at lave, og så laver vi det sammen. Hvad enten det er cykelture, vandaktiviteter eller ludo, så gør vi det – og så har vi vores samtaler, mens vi cykler eller spiller. Gennem det fælles tredje bliver det muligt at flytte dem og stille krav til dem. De får små succeser, og de respekterer, at du også giver noget af dig selv”.

Udover at arbejde med det fælles tredje er der også almindelige terapeutiske forløb med psykologen.

VI UDHOLDER DET SAMMEN

En anden historie, Michael gerne deler, foregik for nogle år siden på en skiferie. “Vi havde en pige, som var meget i

opposition og utrolig svær at nå ind til. Men så fik hun lov at komme med på en skiferie, og her kunne vi hjælpe hende ned ad bakken, da hun var gået fuldstændig i stå, og stod grædende på toppen af bakken. Vi fik lov til at holde om hende, hun klarede bakkerne og kunne mærke, at vi kunne finde ud af ting sammen. Det gjorde det lettere at forklare hende, at når vi er i det sammen, behøver du ikke skære i dig selv. Vi udholder dette sammen”.

Det fælles tredje synes at være et nøgleredskab. Således kan Michael også fortælle om et længere cykelforløb, hvor han startede i det små med at cykle ture med nogle cykelglade unge, og turene blev så længere og længere – og udmundede til sidst i en cykeltur på ca. 100 km rundt om Bornholm, hvor afdelingen var på sommerferie. To unge var med og klarede de udfordrende ruter.

“De gav ikke op, de skulle bare i mål, og jeg lå tit på hjul og lod dem trække, så vi arbejdede helt på lige fod, og de trak i den grad sig selv rundt. Når Dyssegården en gang om året er åben for gamle elever, og de to unge kommer på besøg, så snakker vi stadig om dengang, vi spiste burgers i Gudhjem”.

GENGANGERNE

Med et job som Michaels følger også frustrationer. En af dem er at konstatere, at de fleste unge bliver udskrevet for tidligt, når de har været genindlagt. Ofte udskrives den unge, inden han eller hun er helt klar, fordi der står en ny i kø, som har det dårligere. På den måde ligger det i kortene, at et

forløb tit får pendulkarakter. Samtidig spiller det ind, at der ofte er tale om sygdomme med graverende op- og nedsving.

Selv har Michael stået i den situation at skulle sige farvel til unge, der efter to år på Dyssegården har gjort store fremskridt og givetvis kunne være klar til et andet liv med blot få måneder mere på institutionen. Han oplever det som frustrerende, når arbejdet ikke gøres færdigt og påpeger, at det også skaber uro og usikkerhed hos de unge, når kommunerne ikke har lavet planer langt nok ud i fremtiden.

Som regel er de unge tilknyttet Dyssegården i to til tre år. Forældrene derimod er med resten af livet, og der er

et tæt samarbejde med forældrene og Dyssegården.

”Det vil gavne unge og deres familie, hvis vi øger dialogen med forældrene endnu mere. Forældrene har brug for redskaber til at forstå deres barn i sygdommen – og de unge savner deres familie. De vil jo allerhelst bo hjemme og gå i en almindelig skole og have venner dér. Vi giver dem håbet. Når de går ned, så minder vi dem om, at det kan blive bedre. Og at det, hvis de arbejder hårdt, kan lykkes med at komme ud på den anden side. Så er der et liv efter Dyssegården”.

MICHAEL HESKJÆR
MYRWICK, 37 ÅR,
UDDANNET SOCIAL-
PÆDAGOG, ARBEJDER
PÅ DYSSEGÅRDEN,
PSYKIATRISK BEHAND-
LINGSINSTITUTION FOR
UNGE MED PSYKIA-
TRISKE DIAGNOSER

INSTITUTIONEN TAGER
IMOD UNGE MELLEM
12 OG 23 ÅR

INSTITUTIONEN ER
SELVEJENDE

Socialpædagogernes
Landsforbund
Brolæggerstræde 9
1211 København K

Tlf. 7248 6000
Mail sl@sl.dk
www.sl.dk

Udgivet af: Socialpædagogerne, september 2016
Design: ZOB ApS
Foto: Lars Ranek
Tilrettelæggelse og interviews: Gitte Landors
Interviewbearbejdning: Marie Louise Tuxen og Tina Løvbom Petersen
Redigering af tekst: Malene Dreyer og Gitte Landors
Tryk: Silkeborg Bogtryk
Oplag: 1500